

necessaria requirant, quales sunt innumeri currus aere vel argento obiecti, equi permulti, servorum infinita multitudo, domus omni marmorum genere coruscantes, pavimentum calculis ornatum variis, laquearia auro picturæque strobis decorata, &c. (Homil. contra divites avaro, n. 2. tom. 2. p. 53.)

Quæres 20. quid de iis sentiendum sit, qui nihil superflui sibi esse contendunt, quia parcimoniam adhibent ut nova prædia, novas domos, novamque honorum accessivem sine modo acquirant.

Resp. inexplebilem hujusmodi hominum cupiditatem sacris Litteris aperte damnari. *Væ, qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis usque ad terminum loci? numquid habitabitis vos soli in medio terræ? (Isa. 5. 8.)* Adversus insatiabilem hanc divitiarum famem frequenter invehuntur SS. Patres, & merito quidem; 1º. quia pauperes subsidio ipsis debito fraudat; 2º. quia non eo consilio immensas acquisitiones querunt divites, ut indigentibus subveniant, sed tantum ut suæ cupiditati indulgeant. Unde fit ut iis subsidiis careant pauperes, quæ prius à variis possessoribus accipiebant.

Quæres 30. an homini liceat superfluis parcere, ut altiore ad statum perveniat.

Resp. non licitum esse superflua retinere & congerere, ut altiore ad statum conscendat aliquis, unde pauperes debito sibi levamine careant. Si enim liceat superfluis parere, ad fortunam splendidiorem, vel conditionem sublimiorem obtinendam, tunc viris etiam ditissimis, nihil unquam erit superflui, nec tenebuntur proximo in necessitate communi subvenire. Id verò Christi de faciendâ eleemosyna præceptum evertit: *Quod superest, date eleemosynam.* Quapropter à Clero Gallicano damnata est an. 1700. hæc propositio: *Vix in secularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum*

Superfluum statui; & ista: Vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui. Eâ de re audiamus Cardinalem Cajetanum: *Dives non dispensans superflua, sed cumulans ad emendum sibi dominium, ex sola ascendendi libidine, non solum illicitè agit propter libidinem dominandi, & inordinatum amorem pecuniæ; sed mortaliter peccat contra proximorum indigentiam, occupando superflua quæ pauperibus debentur, ex hoc ipso quòd superflua sunt (Comment. in. 2. 2. S. Thomæ, q. 118. art. 3.)*

Quamobrem si quis velit ad statum altiore affurgere, id facere non licet, ea quæ sunt suæ conditioni superflua retinendo & congerendo, siquidem ad pauperum sublevamen adhibenda sunt: sed necessarium imminuendo, sibi nimirum multa subtrahens, quæ juxta præsentem suum statum sibi concedere licitè posset: necessarium enim non solum esse in puncto individuo; sed quamdam habet latitudinem. *Hujusmodi necessarii terminus, inquit S. Thomas, non est indivisibili constitutus, . . . & multis subtrahis, adhuc remanet unde possit convenienter aliquis vitam transigere secundum proprium statum. (2. 2. q. 32. art. 6. in corp.)*

Quæres 4º. quinam prætextus allegari soleant, ut faciendæ eleemosynæ præceptum eludatur, & quid de iis sentiendum.

Resp. quatuor potissimum esse. Primus, dura sunt tempora, inquiunt, & vix habeant divites unde honestè vivant. Sed vanum est illud effugium: temporum enim asperitas & tempestatum inclementia, nostrorum peccatorum pœna est; Deum igitur justè irratum placare necesse est: ad exarmandam verò Dei justitiam plurimum valet eleemosyna. *Peccata tua, inquit Daniel Regi Nabuchodonosor, eleemosynis redime. (Cap. 2. 24.)* Præterea nobis non deerit unde eleemosynam erogemus, si recogitaverimus nobis sustinendam esse

publicarum calamitatum partem, subtrahendaque plurima quæ vitam faciunt molliorem, à christianaque serveritate alienam. *Multa superflua habemus*, inquit Augustinus, *si nonnisi necessaria teneamus*: nam si inania quaramus, nihil sufficit: *Frates, quarite quæ sufficiant, & videbitis quàm pauca sint.* (In Psalm. 147. n. 12. tom. 4. pag. 1658.)

Secunda excusatio est metus ne in posterum rebus vitæ necessariis careant. Futura, inquit, prospicienda sunt: at 1º. sæpè vanus, imò ridiculus est ille futurorum eventuum timor. Bona prædia, pingues fundi possidentur; ut quid ergo tantus metus? 2º. Anxiè curas in posterum extendere, de quolibet casu possibili sollicitum habere animum, quid aliud est, quàm ea de crastino die cogitatio quæ à Christo prohibetur: (Math. 6.) *Non oportet*, ait S. Thomas, *quòd consideret omnes casus qui possunt contingere in futurum; hoc enim esset de crastino cogitare, quod Dominus prohibet.* (Ubi suprà.) Qui præfatam excusationem adhibent, attendant hæc S. Augustini verba: *Avaritia dixit: Consule in posterum, homini fortassis victuro nec in crastinum.* (Serm. 86. n. 9. cap. 8. de verbis Evang. tom. 5. pag. 459.)

Tertia causa propter quam nonnulli à facienda eleemosyna liberos sese putant, est familia quam, inquit, sustentare non possent, si eleemosynam erogare cogerentur. Reverà quidem parentes quibus numerosior est proles, non tanta pauperibus distribuere tenentur, quanta qui vel nullos vel pauciores habent filios; sed non idcirco ab eleemosynæ præcepto prorsus solvuntur. Liberos enim numerus iusta non est causa quæ à servando Evangelio fideles eximat, quo jubemur eleemosynam, quantum possumus, largiri. *Dic, queso*, ait S. Basilius, *cùm prolem numerosam peteres à Domino; cùm rogares ut fieres liberorum pater, addidistine illud; Da mihi liberos, tua ut violenter præcepta; da mihi sobolem ut non perveniam ad*

Regnum celorum? (Homil. 7. in divites, tom. 2. pag. 59. n. 7.) Eundem pretextum sic profligat S. Augustinus: *Magna excusatio*, inquit, *filiiis meis servo; ... videamus; servat tibi pater tuus, servas tu filiis tuis, filii tui filiis suis; & sic per omnes, & nullus facturus est præcepta Dei. Quare non illi potius impendis omnia, qui te fecit ex nihilo? ... neque enim melius committis filio patrimonium tuum, quàm Creatori tuo.* (Serm. 9. cap. 20. tom. 5. pag. 62.)

Quartus tandem pretextus est fallax quædam voluntas quæ constituunt nonnulli, se multa mortis tempore pauperibus largituros. Sed inanis prorsus est illa excusatio. 1º. *Quis exitus tui tempus nuntiavit*, inquit S. Basilius? *Quis de mortis genere sponsor? quot violentis casibus abrepti sunt, quibus ne vocem quidem edere per morbum licuit? quot mente lapsi sunt per febrim? Quid igitur tempus expectas, in quo plerumque rationis tuæ compos non eris?* (Ubi suprà, n. 8. pag. 60. Eleemosynæ quas nonnisi post mortem factas velis, non sunt factis voluntariæ, sed quasi extortæ. Morti ergo, non tibi sit gratia: *si enim immortalis esses, nunquam mandatorum (de facienda eleemosyna) recordatus esses.* (Ibid.) 3º. Testamenti curatores, (exécuteurs du testament) & hæredes fortè, ut sæpè contingit, ultimæ hujus voluntatis executionem neglecturi sunt. 4º. Christus eum damnat qui ipsi in persona pauperum esurienti alimenta non præbuit: *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare.* Cùm autem Christus in pauperibus subsidio indigeat, non tantum post mortem, sed etiam per vitam divitis, teneretur ille mortis articulum non expectare, ut indigentibus subveniat.

Quæres 5o. quibus ex bonis faciendâ sit eleemosyna.

Resp. eleemosynam fieri non posse ex bonis injustè acquisitis: nempe furto, rapinâ, usurâ, &c.

Hujusmodi enim bona non sunt nostra, sed aliena, ideoque veris dominis restituenda. Hinc sic jubet Scriptura: *Honora Dominum de tua substantia.* (*Proverb. 3. 9.*) *Ex substantia tua fac elemosynam.* (*Tob. 4. 7.*) *Ego Dominus, diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto.* (*1a. 61. 8.*) Facienda est igitur elemosyna ex bonis propriis, & aliis non debitis. Qui enim obligatur ere alieno, prius sese liberare debet, quam elemosynas dare ex quibus aliquid damni paterentur creditores.

Quæres 6°. qui possent elemosynam dare.

Resp. id posse eos solos qui liberam honorum suorum administrationem habent: quod enim per elemosynam datur, in pauperum gratiam verè alienatur; illud autem ii soli facere possunt, quibus est libera honorum suorum administratio. Ad quos autem hæc pertineat exponimus in Tractatu de Jure & Justitia.

Quæres 7°. quibus facienda sit elemosyna.

Resp. 1°. eam omnibus pauperibus, si validos ignavosque excipias, erogandam esse juxta illud Tobia: *Noli avertere faciem tuam ab ullo paupere.* (*Cap. 4. 7.*) *Omni petenti te tribue.* (*Luc. 6. 30.*) *Opæremur bonum ad omnes.* (*Galat. 6. 10.*) Sicut à dilectione nostra, ita neque ab elemosyna excludendi sunt pauperes etiam flagitiosi, *Ut sitis filii Patris vestri qui in calis est,* inquit Christus, *qui solem suum ortiri facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos.* (*Matth. 5. 45.*)

Dixi autem excipiendos esse eos qui, licet validi, sunt tamen ignavi & otiosi; his enim vel nulla, vel modica tantum largienda est elemosyna. 1°. Quia hoc subsidio indignus est, qui laborem refugit quo posset sibi necessaria subministrare. *Cum essemus apud vos,* inquit Apostolus, *hoc denuntiabamus vobis, quoniam si quis non vult*

operari, nec manducet. (*2. Thessal. 3. 10.*) 2°. Quia in hujusmodi pauperes veram caritatem exercent, qui elemosynam ipsis subtrahendo, eos cogit labore vitam sibi comparare: otium enim & desidia secunda est vitiorum parens.

Resp. 2°. His præsertim pauperibus consulendum, quos à mendicitate deterret ingenitus pudor: cum enim præ verecundia petere non audeant, necessitatibus longè gravioribus obnoxii sunt, quàm qui palam mendicare solent. Hinc S. Leo Magnus hæc Psalmi verba, *Beatus qui intelligit super egerum & pauperem,* sic exponit: *Sollicità beniguitate vigilandum est, ut quem modestia tegit & verecundia præpedi, invenire possimus.* Sunt enim qui palam ex quibus indigent posseere erubescunt, & inveniunt miseriam tacite egestatis affligi quàm publicâ petitione confundi; intelligendi ergo isti sunt & ab occulta necessitate sublevandi, ut hoc ipso amplius gaudeant & paupertati eorum consulunt fuerit, & pudori. (*Serm. 3. tom. I. pag. 117.*)

Quæres 8°. quinam sint fructus elemosynæ.

Resp. Elemosyna quæ ex vera in Deum & proximum caritate erogatur, 1°. liberat à peccatis: *Elemosyna ab omni peccato & morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* (*Tob. 4. 11.*) *Ignem ardentem extinguit aqua, & elemosyna resistit peccatis.* (*Eccli. 3. 33.*) 2°. Vitam æternam præmoretur juxta hanc Christi sententiam: *possidete paratum vobis Regnum: . . . esurivi enim & dedistis mihi manivare.* (*Matth. 25. v. 34. & 35.*) Hinc S. Leo, *Cibus egeni,* inquit, *Regni celestis est prælitum, & largitor temporalium, hæres efficitur æternorum.* (*Serm. 8. de collectis, tom. I. pag. 116.*) 3°. Elemosyna est etiam honorum temporalium semina fecundissimum, quod in sinu pauperibus, quasi in solo fertile, jactum uberes in hac vita fructus profert. *Beneficium largientis,* inquit S. Ambrosius, *præbenti magis permanet,*

quàm suscipienti . . . Esurienti dedisti panem : ille quidem passus est , sed ad te redit quod dedisti , cum fructibus & usuris . . . Considera frumentum quod seminatur in terra , si non ad seminantis , potius quàm ad suscipientis lucra cedit ; ita etiam dum cibus tribuitur indigentibus , cum multo scènore divinæ gratiæ restituetur in posterum . (*Lib. de Tob. cap. 16.*)

Quæres 90. quænam sint conditiones eleemosynæ christianæ.

Resp. Eleemosyna debet esse 1°. *justa* ; scilicet , ut jam diximus , eroganda est ex bonis propriis , non alienis & injustè acquisitis . 2°. *Prudens* ; id est , dari debet veris pauperibus , non autem validis simul & ignavis , ut supra exposuimus : prudentia habet etiam rationem temporum , ut quò difficiliora sunt , eò liberaliùs pauperum penuriam sublevemus : tunc enim referenda horrea , neque imitandi barbari illi divites , qui statim atque annonam ingravescere audiunt , promptuaria sua obserant , recondunt & frumenta , donec ad summam caritatem pervenerint . 3°. *Prompta* ; beneficium enim sine mōra concessum , gemini beneficii locum habet . Hinc illud monitum : *Ne dicas amico tuo : vade & revertere ; cras dabo tibi , cum statim possis dare.* (*Proverb. 3. 28.*) Hinc etiam ista S. Augustini sententia : *Non est perfecta eleemosyna , inquit , quæ extorquetur.* (*Hmil. 39.*)

4°. *Hilaris* : *In omni dato hilarem fac vultum tuum* (*Eccli. 35. 11.*) Conditionem hanc commendat Apostolus , dum Corinthios ad largiores eleemosynas hortatur : *Non ex tristitia aut ex necessitate , inquit : hilarem enim datorem diligit Deus.* (*2. Cor. 9. 7.*) *Si panem , inquit Augustinus , dederis tristis , & panem & meritum perdidisti.* (*In Psal. 42. n. 8. tom. 3. p. 370.*) 5°. *Humilis* , ut sic jubet Christus : *Cum facis eleemosynam ,*

noli tubā canere ante te sicut hypocritæ faciunt , . . . ut honorificentur ab hominibus : amen dico vobis , receperunt mercedem suam. (*Matth. 6. 2.*) Quamvis autem humilitas eleemosynam comitari debeat , non tamen semper latebras quærere debet Christianus , cum exemplum caritatis aliis præbere teneatur ; sed Dei laudem & gloriam , non verò suam sectetur . 6°. *Urbana* , id est , ab omni asperitatis & contemptus signis aliena : *Qui enim despicit pauperem , exprobrat factori ejus.* (*Proverb. 17. 5.*) Tandem eleemosynæ admisceantur , quantum licet , quædam pietatis verba & documenta quibus pauperes ad patientiam , spem in Deum , curam animæ , non minùs quàm corporis excitentur : nunquam enim efficaciora sunt pia verba , quàm ubi eleemosynam sui conjunctam habent .

PARAGRAPHUS II.

De correptione fraterna.

Correptio fraterna externus est caritatis actus , sive monitio salutaris quâ proximum à peccato revocare conatur aliquis . Breviter hic expendendum an sit imperata , à quibus fieri debeat , & quæ sint illius conditiones sive dotes .

PROPOSITIO I.

De Correptione fraterna extat præceptum.

Probatur 1°. ex Scripturis : *Corripe amicum , . . . ne iterum addat facere ; . . . corripe proximum , ne forte . . . iteret.* (*Eccli. 19. v. 13. & 14.*) *Si autem peccaverit in te frater tuus , inquit Christus , vade & corripe eum inter te & ipsum solum* (*Matth. 18. 15.*) Atqui illæ utriusque Testamenti sententiæ fraternam correptionem disertè præcipiunt . Hinc S. Basilii in regulis brevioribus ad istam interrogationem , *numquid adversus peccantes dif-*

simulatione uti conveniat? sic respondet: Sanè quòd hoc fieri non debeat perspicuum est ex præceptis Domini, qui in veteri quidem Testamento dixit: Correctione corripies proximum tuum, & non accipies peccatum propter ipsum; in Evangelio autem: Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum. (Tom. 2. p. 430.)

Prob. 2°. Datur præceptum de proximo diligendo: atqui hoc præceptum fraternæ correctionis officium involvit. Per illud enim tenemur proximo subvenire in necessitatibus, tum animæ, tum corporis: per correctionem autem fraternam proximo succurrimus in malis quæ ad animam spectant, sicut per eleemosynam eidem opitulamur in malis quæ ad corpus pertinent; ergo corrigendi proximi legem continet illius diligendi præceptum.

PROPOSITIO II.

Fraternæ correctionis præceptum in omnes, sed maximè in Superiores cadit

Probatur prima pars. Iis impositum est fraternæ correctionis præceptum, quibus mandatum dedit Deus ut æternæ proximi salutem consulant: atqui Deus unumquemque jubet proximi salutem consulere. *Mandavit... unicuique Deus de proximo suo. (Eccli. 17. 12.)* Ergo faciendæ correctionis præcepto obstringitur, quisquis ad eam præstandam idoneus est. *Correctio quæ est actus caritatis, inquit S. Thomas, & quæ specialiter tendit ad emendationem fratris delinquentis, per simplicem admonitionem, ... pertinet ad quemlibet caritatem habentem, sive sit subditus, sive Prælati. (2. 2. q. 33. art. 3. in corp.)*

Prob. secunda pars. Illis enim præsertim incumbit corrigendi lex, qui proximi salutem consulere specialibus tenentur: atqui proximi salutem curare peculiare est officium Superiorum, cum illud tum

ex officio, tum ex caritate præstare debeant; ergo ad ipsos peculiariter spectat corripiendi præceptum.

PROPOSITIO III.

Non solum æquales ab æqualibus, etiam Superiores ab inferioribus corripiendi sunt.

Probatur. Præceptum correctionis derivatur, ut jam diximus, à præcepto diligendi proximi. *Correctio fraternæ, inquit S. Thomas, quæ est actus caritatis, pertinet ad unumquemque, respectu cuiuslibet personæ ad quam caritatem debet habere, si in eo aliquid corrigibile invenitur. (2. 2. quest. 33. art. 4. in corp.)* Atqui ab inferioribus diligendi sunt Superiores; ergo & corripiendi. Id autem secreto & magna cum reverentia fieri debet, magisque obsecrando quam arguendo, juxta illud Apostoli monitum: *Seniorem ne increpaveris; sed obsecra ut patrem. (1. Tim. 5. 1.)*

Quæres 1°. quandonam obliget præceptum correctionis fraternæ.

Resp. præceptum illud, juxta communem sententiam, non obligare, nisi positis tribus circumstantiis. Prima, si moraliter certus sis aliquem vel peccasse, & in peccato permanere, vel esse in proximo peccandi periculo; alioquin iratempestivè correptus merito conquiesceretur de temerario corripientis iudicio, & de injuriâ sibi fortè innocenti factâ. Non debet tamen privatus alterius vitam & mores scrutari curiosus: ut verò teneatur Superior inquirere, sufficit cognitio dubia vel suspicio; cum enim ex officio debeat suo gregem invigilare, malis, etiam dubiis, occurrere tenetur.

Secunda, si affligat spes probabilis correctionem delinquenti fore utilem. Sed quippè tantum spectat correctio, ut proximus emenderetur. Quam regulam sic tradit S. Thomas: *Ubi probabiliter æstimatur quòd peccator admonitionem non recipiat,*

sed ad peiora labatur, est ab hujusmodi correctione desistendum, quia ea quæ sunt ad finem, debent regulari secundum quod exigit ratio finis. 2. 2. quæst. 33. art. 6. in corp.)

Si tamen correptio, licet delinquenti non profutura, aliis tamen judicetur utilis, tunc ab ea non abstinendum est: si quis, v. g. in familiari congressu quipiam contra fidem vel bonos mores offerat, unde inficiantur astantes; tunc corripiendus erit, quamvis non speretur ejus emendatio, modò possit aliis prodesse hæc reprehensio.

Tertia denique circumstantia est temporis opportunitas. Scilicet differenda est correctio ubi, omnibus perpensis, eam proximo fore utiliore æstimas, si in aliud tempus remittatur: cum enim correctio fraterna non nisi ad proximi salutem spectet, eo tempore adhibenda est, quod huic fini magis accommodatum prudenter creditur. Contra regulam hanc non raro peccant homines ardentiori zelo inflammati, qui suo fervore abrepti id frustra, vel periculosè corrigere nimis properant, quod utiliter post aliquot dies, pacatis jam animis, reprehenderent.

Quæres 2°. quodnam peccatum sit correctionis fraternæ materia.

Resp. 1°. peccatum mortale præcipuam esse correctionis fraternæ materiam, quia proximi salutis cui pro viribus consulere debemus, maximè nocet. Non solum autem peccatum mortale jam commissum ad materiam correctionis pertinet, verum etiam illud quod proximè committendum est: qui enim fratrem suum in proximo peccandi mortaliter periculo constitutum non admoneret, cum potest, contra caritatem ipsi debitam graviter peccaret.

Resp. 2°. peccata venialia in se spectata, necessariam non esse correctionis fraternæ materiam; id est, impositam à Deo nobis non esse legem fratres nostros pro hujusmodi peccatis corripiendi: cum

enim delicta venialia, sive ex infirmitate, sive ex errore & ignorantia sæpissimè committant, vel ipsi homines piissimi, ea reprehendendi nullus esset finis. Præterea qui vel minimas culpas vellicaret, gravem proximo molestiam afferret, pacemque & concordiam turbaret, quæ inter homines religiosè servanda est.

Resp. 3°. peccata venialia ratione malorum quæ ex iis aliquando nascuntur, necessariam esse correctionis fraternæ materiam. 1°. Itaque urget ea corripiendi præceptum, cum hominem conjiciunt in proximam mortaliter peccandi occasionem; qualia sunt quorundam librorum lectio, quædam colloquia, quædam cum mulierculis familiaritas, 2°. Cum scandalo sunt, ut si Clericus vel Religionem professus sæpè mentiantur, licet in materia levi; si nonnulla proferant verba quæ ipsorum professionem parùm deceant: hujusmodi enim peccata in hominibus Deo specialiter consecratis, scandalum populis afferunt, qui inde occasionem arripiunt, vel professionem sanctam contemnendi, vel judicandi in iis rebus nihil esse mali, nec proinde ab illis magnoperè cavendum. 3°. Quando peccata venialia rectum ordinem & disciplinam communitatis ecclesiasticæ labefactant: tunc enim ad ea corrigenda tenentur privati ex caritate, præpositi verò ex justitia; nam graviter peccarent Superiores quorum curis & fidei commissa est disciplina ecclesiasticæ & regularis conservatio, si eam suam in reprehendis peccatis venialibus negligentia collabi sinerent.

Quæres 3°. quis sit adhibendæ correctionis fraternæ modus.

Resp. ut rectè fiat, quinque esse observanda. 1°. Fama proximi, quantum fieri potest, consulendum est. Quapropter secretò, remotisque testibus, monendus erit si occulta monitio sufficiat. *Corripiendus est frater seorsim*, inquit S. Hieronymus, ne se

semel pudorem ac verecundiam amiserit, remaneat in peccato. (In cap. 18. Masth.) Ita jubet Christus: Corripe eum inter te & ipsum solum. Aliquando tamen minimè adhibenda est ea cautio, ubi scilicèt peccatum est publicum: tunc enim cessat servandæ famæ causa. Præterea non tantùm, ait S. Thomas, adhibendum est remedium ei qui peccavit, ut melior fiat; sed etiam aliis in quorum notitiam devenit, ut non scandalisentur. (2. 2. quæst. 33. ars. 7. in corp.)

2º. Iis verbis utendum est quæ in corripiente modestiam exhibeant: Modestiam in increpando, inquit S. Bernardus. (Serm. 1. pro tempore Paschali.)

3º. Præstò esse debent rationes quibus proximum ad emendationem excitemus, ideòque eas meditari & parare opus est, priusquàm rem aggrediamur, copiam in exhortando. (Ibid.)

4º. Correctio commovendis persuadendisque animis idonea fit, efficaciam in persuadendo. (Ibid.)

5º. Eam temperare debet mansuetudo, ut sic jubet Apostolus: Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum ne & tu tenteris. (Galat. 6. 1.)

ARTICULUS VI.

De peccatis Caritati oppositis.

Omnia peccata dici possunt caritati opposita, eo sensu quod vel eam destruant, si mortalia; vel minuant, si venialia sint. Nonnulla tamen sunt quæ caritati Deo vel proximo debitæ specialiter adverfentur, qualia præsertim sunt odium Dei & proximi, schisma & scandalum de quibus pauca dicenda sunt.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

De odio Dei & proximi, ac Schismate.

Quæres 1º. quid sit odium Dei, & quale peccatum.

Resp. Odium generatim est actus mentis rem aliquam averfantis: Deus quidem spectatus, quatenus est bonorum omnium autor & principium, voluntati non opponitur, & sub eo respectu non potest odio haberi; quatenus autem prohibet vitia & pœnas infligit, pravæ voluntati infestus concipitur, quæ Deum sic consideratum averfari potest: Ab aliquibus, inquit S. Thomas, Deus odio haberi potest, in quantum apprehenditur peccatorum prohibitor, & pœnarum inflictor. (2. 2. quæst. 34. art. 1. in corp.) Sic Deum oderunt peccatores diurnam peccandi consuetudine implicati, qui vellent, si possent, ipsum tollere Deum ut liberius peccarent: Dixit insipiens in corde suo: non est Deus. (Psal. 13. 1.) Dixit in corde, quod propria est affectuum & desideriorum sedes; id est, summoperè optavit nullum esse Deum ut, sublato pœnarum metu, suis vitiis indulgeret securiùs. Omnium peccatorum gravissimum est odium Dei, quia per se ac directè avertìt à Deo: Quando aliquis odit Deum, ait S. Thomas, voluntas ejus secundùm se ab eo avertitur; sed in aliis peccatis, puta cum aliquis fornicatur, non avertitur à Deo secundùm se, sed secundùm aliud, in quantum scilicèt appetit inordinatam delectationem quæ habet annexam averfionem à Deo. (Ibid. art. 2. in corp.)

Quæres 2º. quid sit odium proximi, & quale peccatum.

Resp. odium proximi intimam esse voluntatis malevolentiam quæ illi malum optamus. Peccatum est ex genere suo mortale; siquidem omnis qui odit fratrem suum, homicida est. (1. Joan. 3. 15.)

Insuper odium proximi est veluti fons & radix, unde nascuntur pravæ actiones per quas proximo nocemus. Potest tamen esse veniale ob levitatem materiæ, ut si leve quoddam malum alicui optemus, quia nobis paululum displicet. Hic autem duo notanda sunt; 1°. in confessione declarandam esse personarum quæ odio habentur circumstantiam, ratione cujus longè gravius esse potest peccatum, ut si quis parentes, uxorem, filios, fratres oderit; 2°. detegendum etiam esse mali genus quod optavimus proximo, vel æternam damnationem, vel mortem temporalem, vel divitiarum jacturam: licet enim hæc omnia ab uno eodemque odio imperentur, suam tamen specialem habent deformitatem.

Quæres 3°. an aliquando licitum sit alicui malum optare.

Resp. licitum esse temporale aliquod malum peccatoribus optare, ut meliorem ad frugem revocentur, & peccare desinant; postulat enim ordo caritatis, ut spirituale proximi bonum anteponamus temporali: *Potest aliquis, salvâ caritate, inquit S. Thomas, optare malum temporale alicui & gaudere si contingat, non in quantum est malum illius, sed ... secundum quoddam per malum poenæ impeditur frequenter malum culpa.* (In 3. dist. 30. art. 1. ad 4.) Summa tamen in iis desideriis adhibenda est vigilantia: livor enim sensim sine sensu serpit, & variis coloribus sese tegit, ita ut sub fallacibus utilitatis proximi votis sæpè lateat privata vindictæ cupiditas.

Quæres 4°. quid sit schisma.

Resp. schisma esse voluntariam ab unitate Ecclesiæ separationem ita ut rumpatur communionis vinculum, vel cum visibili Ecclesiæ capite, nimirum Romano Pontifice, vel cum membris eidem conjunctis: *Schismatici, inquit S. Thomas, di-*

untur qui sese esse renuunt Summo Pontifici, & qui membris Ecclesiæ ei subiectis communicare recusant. (2. 2. quæst. 32. art. 1. in corp.) Schismaticus ergo perperam diceretur, qui pacem & concordiam sincerè diligit; qui unitatem constanter & religiosè tener; qui reverentiam adhibet legimorum Pastorum autoritati debitam; qui tandem animo ita comparatus est, ut omnia potius mala patiat, quam sese ab Ecclesia separet. In errore versari poterit, & quidem contumaciter; sed nequaquam erit Schismaticus, quandiu ab Ecclesiæ Communionem non recesserit. Hæresis enim & schisma duo sunt crimina distincta, quorum unum sine altero potest consistere. Vix tamen verum schisma sine hæresi reperitur: *Nullum schisma est, inquit S. Thomas, quod non sibi aliquam hæresim confingat, ut rectè ab Ecclesia recessisse videatur.* (2. 2. quæst. 39. art. 1. ad 3.)

Quæres 5°. quantum in schismate sit peccatum.

Resp. Gravissimum crimen est schisma; 1°. quia præstantissimo bono, nempe unitati Ecclesiæ, opponitur; 2°. quia excluditur à salute æterna quisquis in eo statu moritur: *Salutem inquit Augustinus, non potest habere homo, nisi in Ecclesia Catholica* (Serm. ad Cæsariensis Ecclesiæ plebem habito, n. 6. tom. 9. pag. 622.) *Firmissimè tene, ait S. Fulgentius, quemlibet schismaticum, ... si Ecclesiæ Catholice non fuerit aggregatus, ... etsi pro Christi nomine sanguinem fuderit, nullatenus posse salvari.* (Lib. de fide ad Petrum, cap. 39.) Unde sequitur nihil esse mali quod tolerari non debeat, potius quam sese ab Ecclesia segregare: *Præsciendæ unitatis: inquit Augustinus, nulla unquam justa potest esse necessitas.* Idcirco quæcumque sit Pastorum sive in moribus, sive in doctrina perversitas, ipsorum communioni constanter adhaerendum est, donec vel ipsimet sese ab Ecclesia sejunxerint, vel ab ea fuerint per Superiorum sen-

tentiam segregati. Pariter nunquam licita est à Pastoribus discessio, etiamsi nobiscum injustè & duriter agerent, etiamsi & Sacramentorum usu, & omni subsidio spirituali nos fraudarent.

PARAGRAPHUS II.

De Scandalo.

Quæres 1º. quid scandali nomine intelligatur.

Resp. Scandalum græcè idem est, ac latine *offendiculum* in quod impingens aliquis corrui. Per metaphoram verò usurpatur in moralibus, ad significandum quiddam in hac vita, quæ est tanquam via ad beatitudinem æternam, proximo in peccatum prolubendi occasionem præbet. A S. Thoma definitur *dictum vel factum minus rectum, præbens alteri occasionem ruinæ spiritualis.* (2. 2. quæst. 43. art. 1. in corp.) Dicitur, 1º. *dictum vel factum*, quia voluntas sola nisi exterius sese prodatur dictis vel factis, non præbet occasionem peccandi. Nominibus autem *dicti vel facti*, intelligitur etiam utriusque omisso externa: qui enim non loquitur vel non agit, cum debet, aliis est scandalum.

Dicitur, 2º. *minus rectum*, quia scandalum non oritur tantum ex actione per se mala, sed etiam ex ea quæ mali speciem habet; ut si quis iusta de causa, sed quæ alios latet, carnes die vestito comedit. Additur 3º. *præbens alteri occasionem ruinæ spiritualis*, quia ad rationem scandali minimè necesse est, ut sequatur ruina proximi; at satis est ut ipsi detur occasio.

Quæres 2º. quotuplex sit scandalum,

Resp. Scandalum dividitur in *actiuum* sive *datum* quodamodò definitum est; & *passivum* sive *acceptum*, quod est proximi peccatum ex scandalo activo consecutum. *Actiuum* duplex est, *directum* scilicet,

cèt, ubi aliquis dicto vel facto proximi peccatum intendit; & *indirectum*, cum aliquis proximi lapsum non sibi proponens, quædam dicit vel facit quæ aliis occasio sunt peccandi. Duplex etiam est scandalum *passivum*: aliud dicitur *pussillorum*, quod propter ignorantiam vel infirmitatem sumitur ex dicto vel facto alterius, licet recto vel indifferente; aliud appellatur *Pharisaicum*, quod ex sola accipientis malitia contingit, propter dictum vel factum alterius rectum. Sic dicitur à Phariseis qui ob propriam perversitatem, ex innocentissimis Christi dictis vel factis peccandi occasionem sumpserunt.

Quæres 3º. quale peccatum sit scandalum.

Resp. 1º. scandalum *directum* quo lapsum proximi sibi proponit aliquis, peccatum esse mortale aut veniale, pro ratione delicti ad quod impellere vult alterum. Itaque *si intendat proximum inducere in peccatum mortale*, ait S. Thomas, *mortaliter peccat; si autem intendat inducere ad aliud quod veniale, peccat venialiter, quantum pertinet ad rationem scandali.* (In 4. dist. 38. quæst. 2. art. 2. quæstiunc. 3.)

Resp. 2º. scandalum *indirectum* esse peccatum ex genere suo mortale, quia præcepto diligendi proximi opponitur. Nam factum vel dictum per quod proximum in peccandi periculum conjiciendum esse, aliquis prævidet aut facile prævidere potest, adversatur præcepto dilectionis proximi: atqui scandalum *indirectum* est dictum vel factum, per quod proximum peccandi periculo exponendum esse, aut prævideretur aut facile prævideri potest. Scandalum quippe *indirectum* est dictum vel factum minus rectum, ex quo proinde dari proximo peccandi occasionem facile cognosci potest; ergo, &c.

Præterea *indirectum* erat illud scandalum; quo Christiani fidè robustiores & magis edocti, car-

nem idolis immolatam comedentes, offendebant fratres infirmos qui id licitum non esse falso sibi persuaserant: atqui tamen scandalum illud, ut grave peccatum, reprehendit Apostolus: *Peribit, inquit, infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est? sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum, in Christum peccatis.* (I. Cor. 8. v. 11. & 12.)

Quæres 4°. Quænam opera teneamur facere vel ommittere ad vitandum scandalum.

Resp. 1o. Ad vitandum scandalum *passivum*, nunquam licet facere quidpiam jure naturali veritum, v. g. mentiri; tùm quia ex natura sua malum est quidquid jure naturali prohibetur: vetat autem Apostolus *ne faciamus mala, ut veniant bona*; (Rom. 3. 8.) tùm quia postulat ordo caritatis, ut quisque suam salutem impensius diligat quàm alterius. Propter eandem rationem non licet ea ommittere quæ ad salutem necessaria sunt: sic non debet aliquis desinere juxta Evangelii normam vivere, quamvis reperiantur quibus hoc vitæ institutum sit occasio scandali.

Resp. 2o. nullum bonum spirituale dimittendum esse, ut occurratur scandalo Pharisaico, quia illud contemnendum esse docuit Christus. Cùm enim ipsi dixissent Discipuli: *Scis quia Pharisei, audito verbo hoc, scandalisati sunt*; respondit Christus: *Sinite illos, cæci sunt*; (Matth. 15. v. 12. 13.) id est, ipsorum scandali nullam habeatis rationem, quia ex prava quæ eos obcæcat malitia exortum est.

Resp. 3o. opera quæ consilii tantùm sunt, vel omittenda vel differenda esse, donec scandali infirmorum tollatur occasio. Lex enim caritatis exigit ut proximo in quadam necessitate spirituali posito subveniamus, maximè cùm citra ullum detrimentum id possumus: atqui proximus ex infirmitate vel ignorantia lapsurus, quâdam necessi-

tate spirituali laborat, illique possumus sine damno nostro subvenire: opera enim quæ consilii tantùm sunt, salutem non requiruntur; ea differendo, vel etiam prætermittendo ad impediendum proximi infirmi lapsum, caritatis actum exercemus Deo magis acceptum, quàm ea ipsa quæ omittuntur opera. Hinc præclara illa Apostoli verba: *Si esca scandalisat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalisem.* (I. Cor. 8. 13.)

